

Kızılçam

Kızılçam (*Pinus brutia*), Çamgiller (Pinaceae) familyasından Doğu Akdeniz Havzasına özgü, elverişli yetişme ortamlarında 25 metreye kadar uzayabilen bir çam türüdür. Akdeniz ikliminin müşir türlerinden olup tipik bir ışık ağacıdır. Kurak koşullara son derece dayanıklı, çok farklı toprak koşullarında başarıyla yetişen ve yetiştirilen, Türkiye'nin de en önemli hızlı gelişen ağaç türüdür. Sadece Türk ormancılığında değil, yabancı kaynaklarda da son dönemde Türk kızılçamı (Türk çamı) olarak kullanımı yaygınlaşmaktadır. Deniz seviyesinden 1300–1550 m yüksekliğe kadar meşcere kurulumu yaparak yayılış gösterir. Dikey yayılışında 1650 metreye kadar çıkar. Kumsallarda, zayıf kayalık kireçli yerlerde yetişebilir. Ortalama 80-90 yıl ömürleri vardır.

Morfolojik özellikleri

Genç sürgünleri kalın ve kızıl renktedir. Kabuk genç bireylerde düzgün boz renkte iken yaşlılarda derince yarılar, esmer kırmızımsı renkte ve kalın kabuk durumunda görülür. İğne yapraklar 10–16 cm uzunluğunda kalın sert ve koyu yeşil renktedir. Kozalak 6–11 cm boyunda, parlak açık kahverengi olup topaç biçimindedir. Çok kısa saplı kozalak sürgünlere dik oturur ya da yan durumlu olarak çoğunlukla 2-6 adedi bir arada çevrel olarak bulunur.

Doğal yayılışı

- Genel coğrafi yayılışı Doğu Akdeniz Havzası ve özellikle Türkiye topraklarıdır. Yayılışı Yunanistan'ın kuzeyinden Rodop Dağlarından (Batı Trakya'dan) doğuya doğru ilerler ve dünyada en geniş ve zengin yayılışını Türkiye'de yapar.

- Türkiye'de en doğudaki yayılışı ise, Dicle Nehrinin de doğusunda ve Cizre Orman İşletme Şefliği sınırları içindedir. Fındık B Serisinin 150 numaralı bölmesinde ve 31,8 hektar genişliğinde bir sahada ve yakın çevrede yayılış gösterir. Yayılış sahası, Şırnak-Güçlükönak ilçesi Kırkağaç (Benate) köyünde, güneye doğru Dicle'ye inen *Geli Benate* havzasındadır. Şırnak iline bağlı Güçlükönak'dan kuş uçuşu 7,8 km doğuda, 940–600 m rakım aralığında, Kırkağaç köyünün mülki hudutları içinde ve köyün batısındadır. UTM WGS84 projeksiyonunda ortalama koordinatı; X: 4153108,467 ve Y: 234969,912'dir.

- Toros dağ silsilelerini takip ederek Cizre Orman İşletmesindeki yayılışından sonra Türkiye sınırlarını aşar ve güneyde Suriye, Lübnan, Filistin ve Ürdün ile güneydoğuda yayılışının en doğu boylamı olan Irak'ta (Zavita-Atruş yöresi) doğal yayılış yapar. Karadeniz'in kuzeyinde, Akdeniz ikliminin baskın olduğu Kırım Yarımadası'nda da yayılış gösterir. Yayılışının en batı boylamı ise, İtalya'nın Kalabriya Yarımadasıdır. Bu nedenle bazı eski İngilizce adlandırmalarında

“Calabrian cluster pine” şeklinde bu yarımadanın adı ile de anılır. Ancak bilimsel açıdan en doğru adlandırma "Turkish pine" veya "Turkish red pine" şeklindedir.

- Türkiye'de en geniş yayılışını Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerinde yapmaktadır. Ayrıca Karadeniz sahilleri boyunca örneğin Sinop Çam gölü yöresinde küçük adacıklar halinde de doğal yayılışı bulunur. Yine Karadeniz'e dökülen (Kızılırmak, Yeşilirmak, Sakarya vb.) ırmakların ve kollarının vadileri boyunca, oldukça içerilere kadar, İç Anadolu'ya doğru sarkan yayılışları bulunur (Ankara-Beyşehir, Eskişehir-Sarıcakaya, Tokat-Turhal, Amasya-Göynücek ve Amasya-Aydınca vb. örneklerde olduğu gibi). Girit ve Kıbrıs adaları ile Ege adalarının tamamında da yaygın yayılışı bulunur (Dağdaş, 1998, s. 269-270). Sert karasal koşulların belirleyici olduğu Akdeniz Ardı orman ekosistemlerinden Konya-Beyşehir Gölünün batı yakasında ve güneyinde de meşcere kurduğu doğal yayılış alanları ortaya çıkarılmıştır (Dağdaş ve ark., 2016, s. 24-31). Beyşehir Gölü Kapalı Havzası yanındaki 1241 – 1387 m rakımlardaki yayılışı yanında, Eskişehir-Mihalıççık Orman İşletme Müdürlüğü-Değirmendere Orman İşletme Şefliği'nin 178 numaralı bölgesinde, 990 m rakımda Ağaçhisar köyü yakınlarında Kızılçamın yeni bir doğal yayılışı daha tespit edilmiştir (Dağdaş ve ark, 2016b, s. 25-28).

Kızılçam



Korunma durumu



Asgari endişe altında (IUCN 3.1)

Biyolojik sınıflandırma

| | |
|----------|------------------|
| Âlem: | Plantae |
| Şube: | Tracheophyta |
| Sınıf: | Pinopsida |
| Takım: | Pinales |
| Familya: | Pinaceae |
| Cins: | <i>Pinus</i> |
| Tür: | <i>P. brutia</i> |